**Ympäristövaliokunnalle**

**TÄYDENNYS LAUSUNTOON HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ (HE 293/2018 vp) KAIVOSLAIN MUUTTAMISEKSI**

Ympäristövaliokunnan asiantuntijakuulemisen (9.1.2019) yhteydessä pyydettiin selvennystä siihen, millä perusteella hallituksen esitys (HE 293/2018 vp) olisi tai ei olisi heikennys kaivostoimintaan sovellettavaan lainsäädäntöön ympäristönäkökulmasta. Vastaan kysymykseen seuraavasti.

1. Jos hallituksen esitys hyväksytään, keskeisissä kaivoslain mukaisissa lupamenettelyissä (malminetsintä-, kullanhuuhdonta- ja kaivoslupamenettelyt) lupahakemukset voisivat tulla vireille, vaikka ne eivät sisältäisi Natura-arviointia tai ympäristövaikutusten arviointiselostusta (YVA-selostus) ja yhteysviranomaisen (ELY-keskus) perusteltua päätelmää. Natura-arviointi, YVA-selostus ja perusteltu päätelmä voitaisiin toimittaa esityksen perusteella myöhemmin hakemuksen täydennyksenä ennen hakemuksesta kuulemista ja luparatkaisua. Tämä sääntely heikentäisi olennaisesti Natura-arvioinnin ja YVA-menettelyn vaikuttavuutta nykytilaan nähden, sillä kaivoslain mukaisten hakemusten laatimisvaiheeseen kuuluvassa hankesuunnittelussa (erit. kaivosten tekninen suunnittelu) ei voitaisi tällöin ottaa huomioon vaikutusten arviointien tuloksia ja eri osapuolien niistä esittämiä kantoja. Kyse on kaivoslain mukaisten menettelyjen joustavoittamisesta ympäristönsuojelun ja vaikutusalueiden asukkaiden, yhteisöjen ja kuntien vaikuttamismahdollisuuksien kustannuksella.

   Hallituksen esitys, jonka keskeisiä perusteluja lähinnä toistettiin esitystä kannattaneissa puheenvuoroissa, antaa virheellisen kuvan sen ympäristöhyödyistä suhteessa nykytilaan. HE:ssä todetaan mm. seuraavasti: ”Natura 2000 -arvioinnissa ja YVA-selostuksessa voidaan tällöin ottaa nykyistä paremmin huomioon myös malminetsinnän loppuvaiheen tulokset ja mahdolliset tarkennukset aikaisempiin tutkimustuloksiin, jolloin mahdollisen kaivoshankkeen arvioidut kokonaisvaikutukset ympäristölle olisi mahdollista ennakoida nykyistä tarkemmin.” Hallituksen esityksen perusteella voi saada käsityksen, että Natura-arviointi ja YVA-lain mukainen ympäristövaikutusten arviointi voisivat jäädä puutteelliseksi, jos lakia ei muuteta HE:ssä esitetyllä tavalla. Esityksessä on jäänyt huomioimatta, että kaivosyhtiöiden on joka tapauksessa täydennettävä Natura-arviointia ja YVA-selostusta, jos hanke täsmentyy hakemuksen jättämisen jälkeen ympäristövaikutusten kannalta olennaisella tavalla. Lupamenettelyissä on aivan niiden loppuun saakka varmistettava ympäristöselvitysten ajantasaisuus. YVA-laissa (27 §) edellytetään perustellun päätelmän (johon kootaan YVA:n tulokset) päivittämistä, jos *lupa-asiaa ratkaistaessa* YVA ei ole ajantasainen.

2. Jos hallitus kaivoslain muuttamiseksi hylätään, mutta laajaan vaikutusten arviointiin perustunut yhden luukun lainsäädäntöhanke (HE 269/2018 vp) hyväksytään, oikeustilasta ja käytännöistä tulee seuraavanlaisia:

   Kaivoslain mukaisiin hakemuksiin liitetään, samalla tavalla kuin nykyisinkin, Natura-arviointi, arviointiselostus ja yhteysviranomaisen päätelmä. Lainsäädäntö ohjaa hankkeesta vastaavaa laatimiaan ympäristövaikutusten arvioinnit riittävän varhain siten, että niiden tulokset voidaan ottaa huomioon lupahakemuksen viimeistelyssä. Kaivosluvat haetaan tyypillisesti ennen ympäristölupia. Yhden luukun lainsäädännössä ehdotettu integroimissääntely (uusi YVAL 22 a §) ei tulisi siten yleensä sovellettavaksi. Mikäli kaivoslupahakemus ja ympäristölupahakemus olisi yhdistetty, tällöin YVA:n ja lupamenettelyjen yhdistämisen voisi toteutua YVAL 22 a §:n toisessa momentissa säädetyin edellytyksin. Hankkeen tulisi olla vaihtoehdoton. Sanamuoto ohjaa pitämään yhdistämistilanteet poikkeuksellisina.

   Tämä vaihtoehto olisi sekä ympäristönsuojelun että eri toimijoiden vaikuttamismahdollisuuksien kannalta selkeästi parempi, sillä lainsäädäntö ohjaisi YVA-selostuksen laatimiseen kaikissa tilanteissa siten, että sen tulokset voitaisiin huomioida lupahakemusta laadittaessa. Kuulemisten yhdistäminen (silloin kuin yhdistämissääntelyn edellytykset täyttyisivät) tarkoittaisi perustellun päätelmän, muttei arviointiselostuksen, laatimista lupahakemuksen vireille tulon jälkeen.

Joensuussa 11.1.2019

*Ismo Pölönen*

Ympäristöoikeuden professori
Oikeustieteiden laitos, Itä-Suomen yliopisto